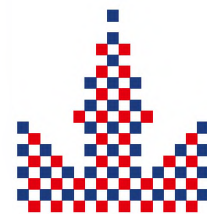

The map shows the Krakow Zoo (Zoo Kraków) located on the edge of the city, near the border with the surrounding districts. The zoo is situated on the edge of the city, near the border with the surrounding districts. The map includes labels for various streets and landmarks, such as the zoo itself, the city center, and the surrounding districts of Sieradz, Poznań, Szczecin, Łódź, Gdańsk, and Warszawa. The zoo is located on the edge of the city, near the border with the surrounding districts.

 ul. Wolborska
POMNIK w LESIE WOLBORSKIM

DAWNE NAZWY ULIC	OBCECNE NAZWY ULIC
Lipowa, Szkolna, Aleksandrowska, Bieruta	Aleje 3. Maja - (6) Piotrkowska Fabryka Papy Dachowej H.Z.Pacanowski i Syn (10) Siedziba „Haszomer Hacair” (15) Rozlewnia octu Ferdynanda Rorentza
Obrytki	Batorego - Zakład rektyfikacji spirytusu, folwark z browarem i miodosytnią Markusa Brauna
Bankowa, Legionów	Dąbrowskiego - (2) Drukarnia „Adolf Pański i Spadkobiercy” (16) Towarzystwo Żydowskich Szkół Średnich
Farna	Farna - (5) „Poalej Aguda Izrael”
Kazańska	Garncarska - (1-3) Zecernia Henocha Folmana / Stowarzyszenie „Agroid Piotrkowski” (6) Piotrkowskie Żydowskie Towarzystwo Opieki nad Biednymi „Mlojn Orchim” (7) Zakład stolarski Załmy Torenberga / Towarzystwo „Ort” / Żydowski Klub Sportowy "Hapoel" (13) Drukarnia Joachima Isera Sztternfelda (23) Zecernia Folinera Hensena (26) Sekcja młodzieżowa „Gordonja”
Gieorgijewska, Jerzego, Droga do Małego Rakowa, Michała Wilanowskiego, Armii Czerwonej	Jerozolimiska - (24) Oddział organizacji młodzieżowej „CejrejSjon” (29) Synagoga, szkoła wyznaniowa, sąd rabinacki i zarząd gminy
Łazienna Sucha, Kościelna, Cerkiewna	Konarskiego - (4) Siedziba „Bundu”
Leonarda	Leonarda - (12-14) Szkoła Rzemiosł, miejsce kursów wieczorowych organizowanych przez Towarzystwo Szerzenia Pracy Zawodowej i Rolnej wśród Żydów
Łazienna Sucha	Łazienna Sucha - (4) Kuchnia Żydowskiego Towarzystwa Muzyczno-Literackiego „Hazomir”
Łódzka	Łódzka - (66) Tartak parowy J. Scheiblera
Na Ławach, Icchaka Lejba Pereca, Leona Pereca	Pereca - (8) Redakcja Literatur un Leben (18) Szkoła im. Berka Joselewicza / Gimnazjum Koedukacyjne Towarzystwa Szkół Żydowskich
Plac Maślany, Maślany Rynek	Pl.Czarnieckiego - (1) Towarzystwo Ochrony Zdrowia Ludności Żydowskiej (2) Drukarnia Abrama Markusa Horowicza
Próchnika	Próchnika - (3) Fabryka maszyn Zygmunta Joela (30) Octownia Jakuba Golgfrafa
Przedborska	Przedborska - (46) Fabryka dykt Izraela Cukiera
Szosa Bujnowska, Bronisława Pierackiego, Bujeńska Szosa	Roosevelta - (17) Młyn parowy Lajba i Anszela Nyss (23) Fabryka papy H.Z.Pacanowskiego (38) Stacja benzynowa Icka Schonfelda / „Piotrkowska Cegielnia” dawniej Markusa Brauna
Stary Rynek, Plac Mariacki, Plac Mariański, Plac Maryjny, Plac Trybunalski	Rynek Trybunalski - (1) Drukarnia Fajwla Belchatowskiego i Chaima Frenkla
Katarzyny	Rycerska - (9) Żydowskie Towarzystwo Muzyczno-Literackie „Hazomir” (10) Redakcja Głosu Żydowskiego
Sieradzka	Sieradzka - (1) Związek Ortodoksów (Agudas Haczotkim)
Kaliska, Kalosz	Słowackiego - (24) Towarzystwo Żydowskich Szkół Średnich (28) Organizacja Sjonistyczna / Sjonistyczna Partia Pracy „Hitachduth” / Redakcja Unser Zejtung (97) Garbarnia ręczna Lajbusia Szafrana
Michałowska Szosa, Droga do Cmentarza Żydowskiego	Spacerowa - Cmentarz żydowski
Starowarszawska	Starowarszawska - (10) Zecernia Chajma Szoela Szattana / Redakcja Die Judische Sztime / „Ortodoksi Aguda Izrael” (25) Siedziba organizacji Sjonistycznej „Mizrachi”
Sulejowska	Sulejowska - (45) Piotrkowska Manufaktura spółki Naftali Frumkin, Mendel Schlosberg i Lejba Wyszewarński, wykupiona przez łódzką spółkę "Poznański, Silberstein i S-ka" (58) Cegielnia Flakiewiczów
Szpitalna	Szpitalna - (20) Zarząd Ochrony im. Grossera
Świerczowska	Świerczowska - (92) Fabryka dykt Nauma Cukiera
Wiejska	Wiejska - (9) Niezależna Socjalistyczna Partia Pracy
Moskiewska, Bykowska, Piłsudskiego	Wojska Polskiego - (9) Drukarnia Szlamy Belchatowskiego / Żydowskie Stowarzyszenie Oświatowo-Kulturalne „Tarbut” (21) w nieistniejącej już kamienicy mieszkał rabin Mosze Chaim Lau (25) Towarzystwo „Kropla Mleka” / Żydowskie Towarzystwo Gimnastyczno-Sportowe „Makabi” (27) Towarzystwo Pomocy Ubogim i Chorym Żydom / Żydowskie Towarzystwo Dobroczynności (36) Centralna Organizacja Żydów Ortodoksów w Polsce „Pokój Wiernych Izraelitów” (41) Browar F.Braulińskiego / Skład olejów mineralnych i stacja benzynowa Jakuba Schonfelda (106) Odlewnia żelaza Ryterbanda i Sztternfelda (218) Wytwórnia wody sodowej Majera Grozberga
Wolborskie Przedmieście, Dubois	Wolborska - (18) Garbarnia skóry miękkiej Kuby Prejzerowicza
Zamurowa	Zamurowa - (8) Drukarnia Jakuba Cederbauma
Wyścigowa	Żwirki - (3) Tartak, młyn, fabryka beczek M.Goldbluma

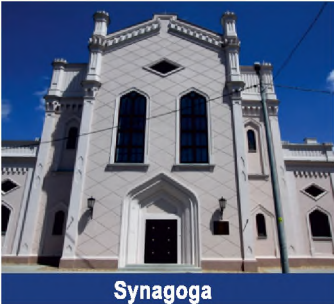

Piotrków Trybunalski

Trakt Żydowski

Żydzi stanowili najliczniejszą grupę niechrześcijańską w dziejach Piotrkowa. W roku 1679 Jan III Sobieski wydał przywilej, zezwalający piotrkowskim Żydom poszerzyć swą dzielnicę (tzw. Żydowskie Miasto), wybudować synagogę, szkołę, mykwę i urządzić kirkut. Mocą królewskiego dekretu mogli zorganizować w Piotrkowie kahał, bez przeszkód kultywować swą tradycję i wiarę oraz legalnie zajmować się handlem.

Synagoga

Pierwsza piotrkowska bóżnica, zapewne drewniana, uległa zniszczeniu wskutek zajęć antyżydowskich. Pod koniec XVIII w. dzięki fundacji Mojżesza Kocyna wzniesiono murowaną Wielką Synagogę, pełną przepychu mimo kilkakrotnych dewastacji. Obok usytuowano małą synagogę, z przeznaczeniem na szkołę wyznaniową, sąd rabinacki i zarząd gminy. Dziś, odbudowane po II wojnie światowej, piotrkowskie synagogi są siedzibą Biblioteki Miejskiej.

Najstarszy cmentarz piotrkowskich Żydów powstał za północno-wschodnią ścianą Wielkiej Synagogi (dziś: ul. Wojska Polskiego, między biblioteką a szpitalem). Jeszcze w okresie międzywojennym stało tu blisko 30 grobowców z lat 1743-1795. Nowy cmentarz żydowski mieści się u zbiegu ul. Spacerowej i Krętej; najstarszy zachowany nagrobek pochodzi z końca XVIII w. Przy cmentarnej bramie umieszczono tablice upamiętniające kaźń narodu żydowskiego, a na cmentarzu stanął pomnik ku czci ofiar piotrkowskiego getta.

W XIX w. żydowscy rzemieślnicy działali w 34 branżach spośród 43, jakie rozwijały się w ówczesnym Piotrkowie. Powstało tu wtedy wiele żydowskich przedsiębiorstw. Szczególnie prężnym przedsiębiorcą był Markus Braun, właściciel browaru, miodosytni, cegielni, destylarni oraz rektyfikacji. Miano wiodącego zakładu przemysłowego zyskała huta szkła "Anna", uruchomiona w 1889 przez Schuldberga, Tuwim i Weitzmana.

Piotrkowscy Żydzi wykazywali szczególną aktywność w gospodarce, polityce i ruchu teatralnym.

Zachęczone powodzeniem zespołu Rosenberga, powstawały następne amatorskie grupy i kółka dramatyczne, prezentując miejscowej publiczności repertuar żydowski i polski. Całe rodziny piotrkowskich inteligentów pochodzenia żydowskiego aktywnie działały na rzecz rozwoju kultury w Piotrkowie; prym wiodli Cohnowie, Hertzowie, Landsbergowie, Lewkowiczowie i Pańscy. Aktywni zwłaszcza po roku 1900, organizowali spektakle i koncerty charytatywne w sali Hertza przy ul. Garncarskiej i w teatrze Spana przy Bykowskiej, angażowali się w prace Towarzystwa Muzyczno-Literackiego "Hazomir" oraz licznych żydowskich stowarzyszeń.

Fresk na ścianie Synagogi

Niesłabnącą popularnością cieszyły się orkiestry taneczne oraz chór prezentujący pieśni hebrajskie, polskie i jidysz. W 1864 Towje Fajwel Belchatowski i Chaim Frenkel uruchomili pierwszą żydowską drukarnię. W ślad za nią powstawały kolejne, czyniąc Piotrków żydowskim ośrodkiem wydawniczym, znanym daleko poza granicami państwa. Oprócz książek wydawano tu liczne czasopisma w języku hebrajskim i w jidysz (m.in. Di Jidisze Sztyme, Unser Tribune, Unser Cajtung, Piotrkower Weker, Di Pietrkower Sztyme, Głos Żydowski, Literatur un Leben, Woch n Najes).

Wśród stowarzyszeń skupiających ludność żydowską wymienić można organizacje kulturalne, oświatowe, kluby sportowe, stowarzyszenia charytatywne, towarystwa kredytowe, instytucje opiekuńczo-wychowawcze, związki zawodowe i ugrupowania polityczne.

ul. Sieradzka

Najprężniejsze wśród nich to "Agroid Piotrkowski", Towarzystwo Krzewienia Oświaty wśród Żydów, "Strzecha Robotnicza", "Hatchijah", Towarzystwo Przyjaciół Uniwersytetu Hebrajskiego w Jerozolimie, Towarzystwo Gimnastyczno-Sportowe "Makabi", Towarzystwo Żydowskich Szkół Średnich, "Ort", organizacja skautowa "Haszomer Hacair", Klub Sportowy "Hapoel", Towarzystwo Opieki nad Biednymi "Mojn Orchim", Towarzystwo Dobroczyńności dla Żydów, "Linas Hacedek", Towarzystwo Ochrony Zdrowia Ludności Żydowskiej (TOZ), Polsko-Amerykański Komitet Pomocy Dzieciom, "Kropla Mleka", Towarzystwo Robotnicze "Nasze Dzieci" oraz Aguda, Bund, Hitachduth, Mizrach i Cejrej-Sjon. Bodaj ostatnią z założonych w Piotrkowie organizacji żydowskich był Komitet Pomocy Żydom Uciekającym z Niemiec Nazistowskich, który rozpoczął działania w 1938.

Manufaktura Piotrkowska

Piotrkowscy Żydzi mieli szczęście do słynnych cadyków i wybitnych rabinów; tutejsza gmina żydowska była ośrodkiem skupiającym talenty i znakomitości. Ich autorytet sprawiał, że do miasta ciągnęli zewsząd Żydzi pragnący zgłębiać wiedzę talmudyczną i kształcić się w słynnej jesziwie.

Mimo upływu wieków Żydzi piotrkowscy zdołali zachować swą odrębność, jednocześnie coraz częściej uczestnicząc w życiu publicznym miasta. Brali udział w zrywach narodowowyzwoleńczych, stając z chrześcijańskimi obywatelami Piotrkowa ramieniem w ramieniu i manifestując swój patriotyzm. Zasłynęli także daleko poza granicami miasta i państwa, jak odznaczony przez Tadeusza Kościuszkę za bohaterstwo dr Dawid Chaim Bernard, amerykańska abolicjonistka i pionierka ruchu feministycznego Ernestyna Potowska-Rose, filozof i historyk Jakub Lewkowicz, uczestnik Wiosny Ludów Michał Heilprin, poeta i tłumacz Leopold Lewin, współtwórcy państwa Izrael Icchak Goldfreid i Pinchas Baron, charyzmatyczny rabin i poseł na Sejm Jehuda Meir Szapiro, ambasador Izraela w Nowym Jorku Naphtali Lau-Lavie, naczelny rabin Izraela Israel Meir Lau, światowy autorytet psychologii dr Alice Miller, nowojorski wydawca Ben Giladi i wielu innych.

Browar Braulińskiego i Spana

Żydzi stanowili znaczną i znaczącą grupę piotrkowian. W roku 1939 ponad pięćdziesiąt tysięcy Piotrków zamieszkiwało co najmniej 10.641 (wg niektórych źródeł: ponad 13 tys.) Żydów. Od stuleci związani z miastem, współtworzyli jego gospodarkę i kulturę, wywierając tym samym istotny wpływ na panującą w Piotrkowie atmosferę. Kres temu światu położyła hitlerowska napaść na Polskę 1 września 1939 r.

Na terenie Piotrkowa Niemcy utworzyli pierwsze na terenie okupowanej Europy getto dla ludności żydowskiej.

MINISŁOWNIK

BAR MICWA uroczystość wprowadzenia 13-letniego chłopca w grono dorosłych mężczyzn.

BET HA-MIDRASZ uczelnia talmudyczna, miejsce modlitw oraz studiowania Talmudu i Tory.

BÓŻNICA dawne określenie żydowskiej świątyni.

BUND Socjalistyczny Powszechny Żydowski Związek Robotników, do roku 1939 jedna z największych partii żydowskich w Polsce. Głosił hasła równouprawnienia, promował oświatę i literaturę w języku jidysz.

CADYK charyzmatyczny przywódca duchowy lokalnej społeczności chasydzkiej, nauczający o głębokich tajemnicach wiary.

CHANUKIJA lampa na 8 świec, które zapala się po zachodzie słońca przez 8 kolejnych dni święta Chanuka.

CHASYD członek i uczestnik mistyczno-religijnego ruchu żydowskiego, wyróżniający się niezwykłą konsekwencją i dyscypliną w wykonywaniu obowiązków wynikających z religii.

CHEDER elementarna szkoła religijna dla chłopców.

CHUCPA bezczelność, zuchwałość, cwaniactwo połączone z tupetem, domaganie się więcej niż przysługi.

CZULENT tradycyjna potrawa szabasowa; zapiekanka z białej fasoli, kartofli, kaszy, cebuli i skrawków mięsa wołowego, czasem śliwek. Ponieważ w sobotę nie można było gotować, danie przygotowywano w piątek i zostawiano na noc na rozgrzanym piekarniku. W małych miasteczkach wszystkie gospodynie zanosili garnki z czulentem do piekarni i wstawiali do wspólnego pieca.

DIASPORA rozproszenie jakiegś narodości wśród innych narodów lub wyznawców jakiegś religii wśród innowierców.

DYBUK zły duch; duch zmarłego, który wstąpił w żywego człowieka.

GWIAZDA DAWIDA sześcioramienna gwiazda złożona z 2 przecinających się trójkątów; symbol narodu żydowskiego, syjonizmu i godło państwa Izrael.

HAWDALA uroczyste zakończenie Szabbatu; błogosławieństwo odmawiane na zakończenie dnia świątecznego i początek powszedniego, złożone ze wstępu, błogosławieństwa nad winem, wonnymi korzeniami i światłem świecy oraz błogosławieństwa końcowego.

JESZIWA wyższa szkoła talmudyczna dla nieżonatych studentów, dająca kwalifikacje do ubiegania się o posadę rabina.

JIDYSZ język ukształtowany w X-XII w. na podłożu dialektów niemieckich z dodatkiem elementów hebrajskich i romańskich, zapisywany alfabetem hebrajskim. Hebrajski pozostawał językiem religii i ludzi wykształconych, jidysz był codziennym językiem warstw niższych. W j. polskim funkcjonują zapożyczenia z j.: bachor, belfer, cymes, mecyja, geszeft, kapcan, machlojka, trefny.

KAHAŁ żydowska organizacja gminna, podstawowa forma organizacji życia społeczności żydowskiej w Polsce od XVI w.

KANTOR śpiewak synagogałny.

Koncert zespołu Jarmuła Band

KLEZMER muzykant weselno-karczmiany lub grający na przyjęciach. Tradycję muzykowania przekazywano z pokolenia na pokolenie; tak powstawały dynastie klezmerskie. Także: święte instrumenty.

KOSZERNY określenie stanu zgodności przedmiotów, potraw i tekstów oraz pewnych czynności, rytuałów i ceremonii z wymaganiami odpowiednich przepisów rytualnych.

LECHAIM! toast przy wznoszeniu kielicha; 'Na zdrowie!'

MAARIW modlitwa odmawiana między zmrokiem a północą, zw. też arawit; jedna z 3 obowiązujących w codziennej liturgii, złożona ze szma, błogosławieństw, amidy i kadiszu.

MACA placki pieczone z maki i wody (bez zakwasu, drożdży i soli).

MACEWA nagrobkowa płyta kamienna z inskrypcjami, półkolistie zwieńczona, niegdyś malowana; umieszczona pionowo w nogach zmarłego, zwrócona ku wschodowi.

Macawy na cmentarzu żydowskim

MAZEŁ TOW! pozdrowienie używane przy radosnych okazjach, życzenie pomyślności.

MENORA siedmioramienny świecznik; godło państwa Izrael na równi z gwiazdą Dawida.

MENUCHA odpoczynek, pogoda, cisza, pokój, wytchnienie; stan, w którym nie istnieje konflikt, nie ma strachu i nieufności. Spełniając przykazania Szabbatu religijny Żyd może ten stan osiągnąć.

MESJASZ ten, który zostanie zesłany przez Boga na ziemię i który unicestwi wszelkie zło. Gdy przyjdzie, umarli zmartwychwstaną, a Świątynia zostanie odbudowana.

MINCHA modły odmawiane po południu przed zachodem słońca, złożone z amidy, psalmów, krótkich modlitw i kadiszu.

MINJAN zgromadzenie co najmniej 10 mężczyzn, niezbędne do odprawiania publicznych modłów i niektórych ceremonii religijnych.

MYKWA basen z bieżącą wodą, służący do rytualnych oczyszczeń ludzi i sprzętów.

OBRZEZANIE rytualne usunięcie chłopcu napletka w 8. dniu po urodzeniu.

OHEL grobowiec w formie kamiennego lub drewnianego domku, przeznaczony dla ważnej osobistości (rabina, uczonego, cadyka).

RABIN duchowy przewodnik lokalnej społeczności żydowskiej.

REBE grzecznościowy tytuł wyrażający szacunek.

STAROZAKONNI Żydzi, którzy zachowywali odwieczne praktyki religijne i tradycyjny styl życia.

SYJONIZM Żydowski Ruch Narodowy, powstały w XIX wieku w Środkowej i Wschodniej Europie; postulował odrodzenie narodowe Żydów i utworzenie państwa żydowskiego.

SYNAGOGA miejsce zgromadzeń, nauki i modlitwy.

SZABAT / SZABAS / SZABBATH / SHABBAT najważniejsze żydowskie święto, na cześć Boga Stworzyciela, który tego dnia odpoczął. Dzień pełen harmonii, radości, wewnętrznej uspokojenia, pokoju i wypoczynku, trwający od zachodu słońca w piątek do zachodu słońca w sobotę. Obowiązuje zakaz wszelkiej pracy i działań powodujących zmiany w otoczeniu. Po wieczornych modłach w synagodze urządza się w domu uroczystą kolację. Kobieta (matka) zapala dwie świece, odmawiając specjalne błogosławieństwo. Mężczyzna (głowa rodziny) uświęca szabat odmawiając *kidusz* nad kielichem wina.

SZALOM pokój; tradycyjne żydowskie pozdrowienie.

SZTETŁ mała prowincjonalna gmina żydowska w przedwojennej Europie Środkowo-Wschodniej.

TALMUD najważniejsze opracowanie Tory; skarbnica wiadomości o historii, obyczajach i prawie Żydów.

TALMUD TORA elementarna szkoła religijna dla sierot i dzieci z najuboższych rodzin.

TALES biały szal modlitewny ozdobiony czarnymi lub granatowymi paskami u dołu i frędzlami, noszony przez pobożnych Żydów pod ubraniem.

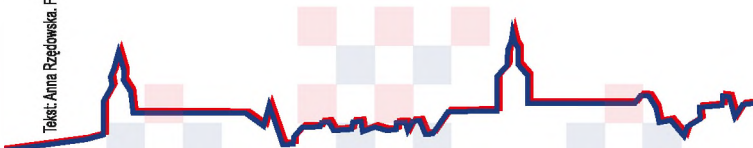
TEFILIN flakierie; 2 czarne skórzane pudełeczka zawierające pergamin z 4 fragmentami tekstów Tory; dorośli mężczyźni przywiązują je rzemykami do czoła i lewego przedramienia podczas codziennej porannej modlitwy na znak oddania się Bogu sercem, umysłem i wolą.

TORA Pięcioksiąg Mojżesza, święta księga judaizmu. Także: żydowska nauka i prawo.

Telet: Anna Rządowska. Foto: Jacek Bykowski, Jarek Janczowski, Piotr Wypych, arch. Urzędu Miasta. Opracowanie: Paweł Maholępy, Maria Janik. © UM 12.2013

Tablice w lesie wolborskim

URZĄD MIASTA PIOTRKOWA TRYBUNALSKIEGO www.piotrkow.pl

Pasaż Karola Rudowskiego 10

97-300 Piotrków Trybunalski

czynny: poniedziałek - piątek 7.30 - 15.30

wtorek 7.30 - 17.00

INFOLINIA: 800 241 251

E-mail: e-urząd@piotrkow.pl

CENTRUM INFORMACJI TURYSTYCZNEJ www.cit.piotrkow.pl

ul. Zamurowa 11 - tel (+48) 44 732 60 50, (+48) 44 732 60 49

E-mail: cit@piotrkow.pl

/TurystycznyPiotrkow